

Rudá Čína aneb marxismus na čínský způsob a sovětsko-čínské soupeření

Nedávná minulost a historické
pozadí rusko-čínských vztahů

Kontakty s Evropou

V průběhu 16 a 17. století Čína ztrácí svůj civilizační náskok nad Evropou – ještě k ní ale přetrvává respekt a strach z její případné expanze.

V 18. století se obraz Číny v očích Evropanů mění – zaostalá, nekulturní a barbarská země.

Cesta lorda George Macartneyho v roce 1793 do Číny – Anglie doufá v navázání diplomatických kontaktů – Čína by agrární, soběstačná a izolovaná země. Čína navázání kontaktů odmítla, nicméně pro obchod otevřela kromě Kantonu i další čtyři přístavy.

Macartney ve své zprávě zdůraznil extrémní rozdíl mezi bohatstvím císaře a chudobou venkova. Závěr: Čína je stará a zaostalá, která měla štěstí, že si toho 150 let nikdo nevšiml a že měla schopné byrokraty.

Koncem 18. století začali Angličané dovážet do Číny opium (tehdy běžná droga v oblasti) pěstované v Indii a vytlačili Nizozemce a Portugalce.

Z prodeje opia se v Kantonu hradily dodávky čaje odesílané do Londýna v kvetoucím trojúhelníkovitém obchodě mezi Indií, Čínou a Británií.

Odliv stříbra z Číny + negativní společenské důsledky (kouření je méně návykové než moderní formy)

Zákaz dovozu roku 1800 a konzumu roku 1813 (hromadně porušován).

1834 – konec monopolu Východindické společnosti – noví obchodníci hledají příležitost.

Dovoz anglického opia pokračoval dále. Snahy v Číně obchod roku 1836 znovu legalizovat.

Opiové války

Britský superintendant vyslaný z Londýna odmítl jednat na úrovni kupců s obchodníky z hongu a požadoval, aby jednání probíhalo přímo s čchingskými úřady na základě diplomatické rovnosti.

Z jeho strany to byl výsměch nominálnímu tributárnímu systému – britský požadavek rovnosti pro Čchinské úřady neakceptovatelný! Císařský komisař Lin nařídil zničit zásoby opia ve skaldech!

Po takto okamžek opatření doslo k **1. opiové válce (1840 až 1842)**.

Angličané přitom nesledovali pouze zájem vydobýt náhradu za zničenou drogu a uddet si tak nadale pozitivní obchodní bilanci. **Chtěli si konečně vynutit nastolení diplomatických vztahu s Činou na úrovni rovnocenných států. – hlavní cíl!**

Pro anglické válečné námořnictvo to byla hračka. Protože v Kantonu a na jižním pobřeží narazilo na odpor, zasahlo na východním pobřeží a dobylo Nankin.

V takzvané nerovné smlouvě z Na-tingu se Čína musela zavázat k odstoupení Hongkongu ve prospěch Anglie a k otevření pěti smluvních přístavů obchodnímu styku se Západem.

2. opiové válce (1856 – 1860 s VB a Francií) ztratili Číňané koncem roku 1857 Kanton.

1858 - Tchien-ťinu uzavřena tiencinská smlouva. V mírové smlouvě Čína se v ní zavázala:

1. navázání diplomatických styků, 2. povolení činnosti křesťanských misionářů, 3. povolení pobytu cizinců s platnými dokumenty, 4. otevření šesti dalších přístavů pro obchod a likvidace většiny cel, 5. nenazývání Evropanů barbary v oficiální diplomatické korespondenci a dokumentech a 6. povolení obchodu s opiem za stávajících podmínek (daň a prodej pouze čínským obchodníkům v přístavu)

1859 - 1860 třetí opiová válka. 1860 **pekingská smlouva** - otevření Číny - zřízena stálá evropská velvyslanectví, Čína se otevírá cizím obchodníkům, křesťanským misionářům.

Ruská expanze

Od počátku 18. století začali Rusové pronikat do velmi řídké a místními kmeny obydlených oblastí u řeky Amur. Nominálně tato území patřila jako **Vnější Mandžusko mandžuské Čchingské říši**, která ale nad nimi faktickou kontrolu nevykonávala.

Poté, co byl ruský vliv v těchto územích již silný, se Ruská říše rozhodla je anektovat - oslabení Číny po opiových válkách.

1858 si vynutilo **Ajgunskou smlouvu** (Ajgun, Aj-chuej, Aihui, Chej-chej) o rusko čínské hranici v Mandžusku. Ruskému carství připojena celá Amurská oblast a roku 1860 připojen celý Usurijský kraj.

Smlouva zejména měnila hranice obou států, stanovené do té doby Něrčinskou smlouvou ve prospěch Ruské říše – jednostranně výhodná pro Rusko – sporné, zda ji dnešní Čína uznává.

Pekingská smlouva z roku 1860 ruské územní zisky na základě Ajgunské smlouvy dále rozšířila.

Ruská říše získala Ajgunskou smlouvou území na levém břehu řeky Amur, Území vymezené severně řekou Amur, západně řekou Ussuri a východně a jižně Japonským mořem bylo postaveno pod společnou mandžusko-ruskou správu.

Omezení pro vzájemný obchod u hranice byla zrušena. Čína ztratila cirka 1 000 000 000 km² svého původního území.

Expanze dalších mocností

1894 - 1895 čínsko-japonská válka. Japonci obsadili Port Arthur (Lü-šun), Dairen (Ta-lien, Dal'nyj), Wej-chaj-wej, Šan-tung a Soul. 1895 **mír v Šimonoseki** – ztráta Formosy (Tchaj-wanu) a Pescadorských ostrovů (Pchen-chu lie-tao).

1897 - Německo obsadilo Čching-tao (Qingdao na poloostrově Šan-tung), roku 1898 pak získává pronájem Tiao-čou (Kiaučou) na 99 let.

Rusko získává pronájem části Liaotungského poloostrova – Talien (Dairen, Dalian, Dal'nyj) a Port Arthur (Lü-šun, Lüshun, dnes dvojmostí Lü-ta)

VB získává pronájem Wej-chaj-weje (Weihai)

Francie získává Kuang-čou-wan (Zhanjiang)

Proti pronikání cizinců do Číny se formuje lidový odpor.

1898 - 1901 boxerské (ichetchuanské) povstání (Pěst spravedlnosti a míru – I-che-tchuan).

Původně vypuklo na západě Číny. Roku 1900 nabylo podoby všelidového povstání. Zakončeno v srpnu vstupem německých vojsk do Pekingu. Ne příliš vysoké ztráty – **maximálně několik desítek tisíc lidí!**

Září 1901 **závěrečný (Boxerský) protokol** – Čína formálně nezávislá, ale fakticky se stává kolonií. Ztráta prestiže čchinské dynastie – zatím ji nemá kdo nahradit.

Politika otevřených dveří (Hayova doktrína).

Nacionalistický směr

Nacionalistický směr – provést v Číně reformy „evropským“ způsobem směrem k industrializaci, modernizaci a demokratizaci.

Kchang Jou-wej (1858 - 1923) iniciátorem hnutí sto dní reforem (11.6. - 22.9.1898)

Ling Čchi-čchao (1873 – 1929) - žák Kchang Jou-weje, významná postava reformního hnutí a čínské žurnalistiky

Hnutí spojeno také se jménem císaře Kuang-sü – podpora reforem – vydal 40 ediktů k modernizaci Čínského státu.

Reformy zastaveny vojenským státním (palácovým) převratem císařovny vdovy Cch'-si.

Císař Kuang-sü uvězněn, šest zadržovaných reformátorů popraveno.

Císařovna vdova Cch'-si – 1875 - 1908 faktická vládkyně Číny, bránila jakýmkoliv snahám po změnách.

Vrchol nacionalistických změn

Sunjatsen (12.11.1866 – 12.3.1925) – usiloval o svržení mandžuské dynastie. Jeho stoupenci se později sdružili v Kuomintangu (národní strana). **Stál v čele revoluce roku 1911 – konec císařství, Čína je republikou.**

3 principy: nacionalismus (národní svěbytnost) – osvobození z mandžuského panství, demokracie – zrušení císařství, blaho lidu (existenční jistoty pro všechny) – přerozdělení půdy.

Nástup čínských komunistů

Nacionalistická varianta čínské modernizace měla silného konkurenta – komunistickou variantu modernizace.

Zárodky kolem aktivistů Májového hnutí (1919) – socialisté - změna v myšlení čínských intelektuálů, kteří se radikalizovali.

Před rokem 1919 byla největším vzorem západní demokracie, smlouva s Versailles však byla vnímána jako podvod a liberální demokracie se v očích intelektuálů zprofanovala. **Cesta pozvolného vývoje v Číně ztrácí podporu – revoluce řešení?**

Na čínské levici začali intelektuálové studovat marxismus a leninismus. **V Májovém hnutí - zárodky růstu obou radikálních stran, Komunistické strany a Nacionalistů (Kuomintang),** filozofického konfliktu mezi nimi a následné občanské války. Do bolševického převratu v Rusku – velký vliv anarchistů odmítajících autority!

Profesor Li Ta-čao, - březen 1920 - na Pekingské univerzitě kroužek pro studium marxismu – počátky komunistické strany.

1921 – zakládající sjezd komunistické strany. Na založení Komunistické strany Číny mají největší zásluhu Čchen Tu-siou a Kominternu, která se snažila do dění ve straně zasahovat.

Sunjatsen (nacionalista) se v roce 1922 rozhodl učít se od Sovětského Ruska, a jeho nástupce Ťiang Ťie-š' (Čankajšek) se naopak v roce 1927 rozhodl od této země odtrhnout.

V září 1922 zahájil reorganizaci Kuomintangu podle sovětských zásad. Sun usiloval o sovětskou pomoc a akceptoval ji,

Ale! komunismus nenahradil v jeho představách jeho vlastní Tři lidové principy - nacionalismus, demokracii a lidový blahobyt - jakožto program pro čínskou revoluci,

Kuomintangská vláda - posílit svou vojenskou pozici proti Japonsku, KS Číny bojovala na venkově o přežití - 7 1927 – 60 000 členů.

Změny u komunistů: Mao Ce Tung

Po roce 1927, kdy byl vyloučen Čchen Tu-siou za to, že strana pod jeho vedením téměř ztroskotala, se do čela čínských komunistů dostávali postupně mladí muži, dosazení Kominternou z Moskvy. Vliv Moskvy na nějaký čas posílil návrat známých „osmadvaceti bolševiků“ – **ujali se vedení strany začátkem roku 1931.**

Mao Ce Tung – revoluce musí najít oporu v rolnictvu! Domácí vůdce!

Rolníci, píše, jsou utlačováni 1) těžkým pachtovním ve výši poloviny i více úrody, 2) vysokými úroky mezi 36 až 84 procenty ročně, 3) těžkými místními daněmi, 4) vykořisťováním námezdní práce v zemědělství a 5) spoluprací statkářů s militaristy a zkorumpovanými úředníky při všemožném vykořisťování rolnictva.

Mao během 30. let následoval linii vytyčenou Moskvou a marně se pokoušel nechat se nést na „vzednutí“, k němuž nikdy nedošlo. **Zjistil, že rolníky je možno mobilizovat a že se mohou dokonce zmocnit měst, ale nemohou bojovat s kuomintangskou armádou.**

Závěr: KS Číny může přežít a sílit jen při vytvoření vlastních ozbrojených sil na územní základně, která poskytne muže a zásoby potravin pro boj.

Nepoštvat proti sobě stodníhého rolníka – rozpor s bolševiky dosazenými z Moskvy. V roce 1931 se plodem těchto jeho snah stala „Ťiangsiská sovětská republika“, jíž stanul Mao Ce-tung v čele.

Koncem roku 1934 se KS Číny vydala na Dlouhý pochod (z Jihu na Sever Číny), který zahájilo možná na sto tisíc lidí, ale následujícího roku dokončilo jen nějakých čtyři až osm tisíc.

Dlouhý pochod

Smyslem a účelem Dlouhého pochodu bylo najít novou územní základnu na periferii kuomintangské moci, podobně jako se kdysi Mandžuoové pohybovali na periferii říše Ming.

Celou trasu urazili jen vůdci a velmi malá část jejich vojska.

Před odchodem z Ťiang-si byl Mao degradován frakcí osmadvaceti bolševiků, vycvičených v Moskvě, a jejich německým vojenským poradcem, vyslaným Kominternou. V hierarchii vojenského velení ho předstihl ohebný Čou En-laj.

Po cestě na západ a severozápad získal **Mao počátkem roku 1935 zpět své vedení v KS Číny**, a nikdy ho pak již nepustil z rukou. Jeho někdejší nadřízený Čou En-laj se od té doby stal jeho hlavním stoupencem.

Veteráni dlouhého pochodu – aristokracie revoluce! Vytlačování kádrů dosazených ze SSSR!

Tajemství Čouova konečného úspěchu: měl dost rozumu, aby si uvědomil, že doktrinářský přístup Moskvy je v Číně k ničemu a že on sám nemá dost tvůrčího potenciálu, aby politiku KS Číny přizpůsobil čínským poměrům.

Komunisté dorazili koncem roku 1935 do provincie Šen-si na severozápadě, měli komunisté za zády už jenom poušť na západě a Žlutou řeku na severu a na východě.

Absence silnic pro motorová vozidla z ní činila obranyschopnou oblast, ale měla nedostatek obyvatelstva a zdroje potravin a další kuomintangská kampaň by ji byla dost možná zlikvidovala, kdyby nebylo japonské invaze roku 1937

Válka s Japonskem

Jednotná fronta všech Číňanů proti Japoncům se v létě 1935 stala linií Moskvy, usilující o porážku fašismu v Evropě a Japonska na Východě. Mao se nicméně stavěl za jednotnou frontu v Číně proti Japonsku, avšak bez Čankajška.

V zásadě šlo o to, že národní revoluce za záchranu Číny před Japonskem měla teď přednost před sociální revolucí na venkově, ale Mao se nehodlal jen tak vzdát druhého ve prospěch prvního.

Když se KMT a komunisté konečně v dubnu 1937 dohodli na spojenectví v rámci jednotné fronty, začal mít Mao návrh nad zbylými představiteli osmadvaceti bolševiků v KS Číny.

Jak kuomintangská vláda v Čchung-čchingu, tak i KS Číny v Jen-anu přitom vedly válku na dvou frontách, jednak proti Japonsku, jednak proti sobě navzájem.

Válka proti Japonsku, která vypukla u Pekingu 7. července 1937, vedla v srpnu a září k vyhlášení dohody o jednotné frontě mezi KS Číny a KMT.

KS Číny souhlasila, že zastaví svůj ozbrojený revoluční boj za přeměnu čínské společnosti a vzdá se násilné konfiskace statkářské půdy, načež bude její Rudá armáda zařazena pod jednotné velení ústřední vlády.

KMT pak zase ze své strany povolil KS Číny, aby si zřídila styčné úřady v několika městech, vydávala svůj deník Nová Čína v Čchung-čchingu a byla zastoupena v kuomintangských poradních orgánech.

Občanská válka a vítězství komunistů

Po japonské kapitulaci 2. září 1945 se v Číně rozpoutala občanská válka. Bojem proti Japoncům a zaváděním pozemkové reformy v obsazených oblastech získali komunisté - mezi nimiž měl od Velkého pochodu vedoucí postavení Mao Ce-tung - velké sympatie, a to hlavně na venkově.

Do podzimu 1949 se jim podařilo vyhnat národní vládu na Tchaj-wan a **1. října 1949 vyhlásili Čínskou lidovou republiku – v čele předseda vlády Čou En-laj.**

Proces permanentní mobilizace společnosti - kampaně - za odstranění kontrarevolucionářů, proti Americe na pomoc Koreji a kampaň proti třem a pěti zlům - posloužily k vytvoření stále se rozšiřující sítě, jejímž prostřednictvím bylo možno zasáhnout všechny obyvatele žijící ve městech.

Komunisté - 1947 2,7 mil. členů, kdežto v roce 1953 už 6,1 mil. Armáda a bezpečnostní složky pod kontrolou strany.

1950 byly na základě zákona o pozemkové reformě zrušeny velkostatky a do r. 1957 se půda nanovo rozdělila. Veřejné procesy, masová obvinění a popravy vytvořily atmosféru teroru, a i když se odhady liší, je jasné, že bylo vyvražďeno několik milionů lidí.

R. 1958 byly vytvořeny lidové komuny – kolektivní hospodaření na půdě. SSSR vzor, zavedeno plánované hospodářství – pětiletky, budování nové elity z „povýšených“ zemědělských kádrů.

Družstvo zemědělských výrobců vyššího typu bylo obvykle součástí vesnice – **co se rolníkům dalo, to se jim vzalo!**

V letech 1958-1978 byly tyto jednotky nazývány „výrobními družstvy“ a tvořily nejnížší vrstvu třípatrové struktury: výrobní družstva vytvářela brigády a ty pak v roce 1958 vytvořily komuny.

Lidová Čína vybudovala na venkově správní aparát, o jakém se kuomintangské vládě nesnilo.

Snaha o hospodářskou modernizaci

Během dvaceti let (1958-1978) se 75 až 80 procent lidí, kteří obývali čínský venkov, ocitlo v tak těsném svazku s novým státem, jako by s ním byli spojeni pupeční šňůrou.

Hlavním příběhem maoistické éry je to, jak komunistická strana dokázala zajistit dodávky obilí, aby mohla **nakrmit rostoucí města a financovat průmyslovou expanzi.**

Stát reguloval ceny obilí a diktoval rolníkům, co a v jakém množství mají pěstovat. Rolníci odevzdali sklizeň a dostali od státu příděl, co je dostatečná míra, rozhodoval stát. Nízké výkupní ceny.

Bezohledné drancování venkova, který komunisty přivedl k moci!

1950 – smlouva o přátelství a spolupráci se SSSR na 30 let. 1950 – 1953 – Čína se aktivně účastní války v Koreji na straně KLR.

Stalinský model industrializace, zdůrazňující především těžký průmysl na úkor zemědělství, se pro Čínu vzhledem k převaze venkova v ekonomice vůbec nehodil.

KS Číny přijala sovětský model rychlé industrializace

Chtěli vybudovat státem kontrolovanou ekonomiku podle sovětského vzoru a odmítali americkou variantu smíšeného státního a soukromého rozvoje.

Velký skok

V roce 1950 měla Čína čtyřikrát více obyvatel než Sovětský svaz, kdežto životní úroveň tu byla jen třetinová.

Kvůli kolektivizaci se zemědělská výroba nijak výrazně nezvýšila. V letech 1952-1957 vzrostl počet obyvatel na venkově asi o 9 procent a populace ve městech vzrostla asi o 30 procent, ale dodávky obilí, získané vládou, se téměř nezlepšily

Velký skok – Mao-Ce-Tung - 1958 se měl v rámci tzv. velkého skoku vybudovat průmysl a zvýšit výroba – krach, roztržka se SSSR - a odchod sovětských poradců r. 1960 vedl ke zhoršení vztahů se SSSR.

Kampaňovitý charakter - v roce 1958 se dostavil výsledek v podobě obrovského pracovního nasazení po čtyřicet hodin denně.

. Koncem července bylo hlášeno zbudování 30 000 až 50 000 tavicích pecí, v srpnu jich bylo už 190 000, koncem září 700 000 a v říjnu celý milion.

Tohoto „boje o ocel“ se účastnilo na 100 milionů lidí.

V letech 1958-1960 zemřelo v důsledku politiky Komunistické strany Číny hladem a podvýživou 20 až 30 milionů lidí.

Na začátku šedesátých let bylo zapotřebí několik let provádět rozumnější ekonomickou politiku, aby se země dostala na nízkou životní úroveň roku 1957.

Sovětsko-čínské nepřátelství: ideové kořeny

Po 20. sjezdu KSSS 1956 Mao-Ce-tung nesouhlasí s kritikou Stalina a jeho kultu osobnosti.

Vztahy mezi Stalinem a Maem nebyly idylické. Moskva výhrady přehlíží a roku 1957 podepisuje novou obchodní dohodu.

1958 – experiment Velkého skoku v Číně, ekonomická katastrofa, nejméně 30 mil mrtvých v hladomoru (1959 – 1960)
Začíná sovětsko-čínská roztržka, jak ideologické tak materiální kořeny.

Chruščov odmítá předat Číně JZ, kompenzace – dohoda o pomoci při výstavbě 125 podniků v Číně. Mao se přesto snaží narušit začínající sovětsko-americké porozumění eskalací konfliktu kolem Taj-wanu.

1959 – Chruščov kritizuje velký skok – začátek otevřeného konfliktu.

1960 – Sborník v Číně „At' žije leninismus“ – otevřená kritika sovětské politiky. Reakce Moskvy – Mao je dobrodruh a odvolání technické pomoci – počátek otevřeného schizmatu a nepřátelství.

V červenci 1963 se vyhrotil ideologický konflikt se Sovětským svazem, kterému Čína vyčítala (hlavně pro jeho politiku mírové koexistence) sociální imperialismus a odstoupení od socialistických principů. V Číně se 16. října 1964 uskutečnil výbuch první atomové bomby, 17. června 1967 pokus s vodíkovou bombou.

1963 – Čína na pozadí role SSSR v jejím konfliktu s Indií zmiňuje nerovnoprávné smlouvy s carským Ruskem (aigunská 1858, pekingská 1860 a petrohradská 1881) a problematizuje sovětské vlastnictví území o 1,5 mil km²

1964 – Čína vstupuje mezi jaderné velmoci bez přímé pomoci SSSR.

Eskalace sovětsko-čínské nepřátelství

V **únoru 1965** přiletěl do Pekingu sovětský premiér Kosygin, oteplení nenastalo. Současně s tím se začaly postupně ochlazovat i čínské vztahy s dalšími socialistickými zeměmi – zejména Kubou a KLR. Ne příliš přátelsky se vyvíjely i vztahy se severním Vietnamem.

Druhá polovina 60. let - tzv. „kulturní revoluce“ v Číně. Tvrdý kurs proti SSSR.

1967 sovětské velvyslanectví v Pekingu bylo obleženo protestujícími. Premiér Čou En-lai „*pohraniční válka se Sovětským svazem začne dříve než válka s USA.*“

Koncem roku 1967 a začátkem následujícího roku se vojenské střety - příhraniční řeka Ussuri.

1969 - Čína deklaruje tezi, že SSSR je pro ni větším nepřítelem než USA.

Čína začala vypovídat některé dvoustranné smlouvy – např. zakázala přelety sovětských odborníků přes své území. Současně s tím se vyhrotily příhraniční boje.

Nejenže oba státy balancovaly na pokraji války, ale v některých případech lze situaci skutečně jako válku posoudit.

Nejprudší boje vypukly začátkem března 1969 o ostrov Damanskij. Další těžké boje na Amuru vypukly v létě. 13. srpna pak provedli Číňané otevřený výpad do Semipalatinska.

Americko – čínské sblížení

Řešit spor mezi SSSR a Čínou diplomatickou cestou - komplikované, ne-li téměř nemožné.

Nakonec došlo ke schůzce Kosygina s Čou En-lajem při tradiční příležitosti - ideální možnost se naskytlá na pohřbu vietnamského komunistického vůdce Ho Či Mina 11.9. 1969 - **zdroje konfliktu zůstaly**.

Prostor pro sblížování USA a Číny, které vyvrcholilo roku 1972 návštěvou Nixona v Pekingu.

1969 – boje mezi SSSR a Čínou na řece Ussuri. Mao Ce Tung reaguje snahou o sblížení s USA (obklopen nepřáteli – SSSR, Japonsko, Indie)

Mao o USA uvádí „*Spojené státy a SSSR se liší. Nový americký prezident Richard Nixon je dlouholetý pravičák, vůdce tamních antikomunistů. Rád jednám s pravičáky. Říkají to, co si opravdu myslí – ne jako levičáci, kteří říkají jedno a myslí si druhé.*“ (Gaddis 2005: 135)

Léto 1969 – SSSR sonduje reakci USA v případě, že by zaútočil na Čínské jaderné zařízení. Nixon – USA to nemohou dovolit – mají zájem na udržení jiného komunistického státu.

Jak USA, tak Čína chtějí vycouvat z Vietnamu. Od roku 1971 probíhají tajná sovětsko-čínská jednání.

1972 – **americko-čínské sblížení, oficiální návštěva Nixona v Číně.**

1973 – sovětsko-čínské nepřátelství pokračovalo – Brežněv

„Čínští vedoucí představitelé se nechtějí zříci svých pokusů otravovat mezinárodní ovzduší a zvyšovat mezinárodní napětí. Nadále vznášejí absurdní územní nároky vůči Sovětskému svazu, které samozřejmě kategoricky odmítáme. Tvrdošijně opakují otřepané výmysly antikomunistické propagandy o „sovětské hrozbě“, mluví o „hrozbě ze severu“, odmítají všechny rozumné návrhy na urovnání a na uzavření smlouvy o neútočení a nadále udržují svůj lid v uměle podněcovaném horečném ovzduší válečných příprav.“

Tlak na SSSR aby byl v Evropě rozumnější – revize snahy SSSR pomocí uvolnění dostat USA z Evropy. 16

1. 1. 1979 – navázání diplomatických styků mezi USA a ČLR.

Velká kulturní revoluce: dopady na společnost

Ke sblížení s USA dochází přesto, že zuří „velká kulturní revoluce“ – od 1966 – Mao Ce Tung.

Hlavní vlna – 1966-1969, později dozvuky.

Čínský tisk přiznává, že v údobí 1966-1976 100 milionů občanů bylo postiženo, poškozeno či víc než poškozeno.

K tomu nutno připočítat sto milionů analfabetů jako obětí oné oficiálně kulturní doby.

Aspoň 10 procent městské mládeže odtransportováno do vzdálených provincií na zejména zemědělské práce. A mnohé miliony jich tam dosud uvízly.

Oficiálním záměrem kulturní revoluce bylo „vymýcení kapitalismu“ uvnitř Komunistické strany Číny, které měl provést lid podle myšlenky „masové demokracie“.

Kampaň byla zaměřena proti čtyřem přežitkům – starému myšlení, kultuře, obyčejům a návykům; kromě toho proti tehdejším politickým špičkám – Liou Šao-čchiovi a Teng Siao-pchingovi a proti „buržoazii a revisionismu“ uvnitř strany

Skutečnou příčinou kampaně však byla postupná ztráta vlivu Mao Ce-tunga na chod státu a jeho postupné vytlačování do ústraní novou generací čínských komunistů.

Mladí intelektuálové vyvinuli používání nepřímých metod podobenství, narážek a historických příkladů k rozdmýchávání a udržování kritiky chyb Velkého skoku a Maovy taktiky mobilizace mas.

V květnu 1984 - Ústřední výbor: 4,2 milionu lidí bylo zatčeno a vyšetřováno, 1,7 milionu lidí zemřelo nepřírozenou smrtí, 135 000 lidí bylo označeno za kontrarevolucionáře a popraveno, 237 000 lidí bylo zabito, 7,03 milionu lidí bylo zraněno nebo zmrzačeno při ozbrojených útocích a 71 200 rodin bylo rozbito.

Statistiky sestavené ze zdrojů na úrovni krajů uvádějí, že v průběhu revoluce zemřelo 7,73 milionu lidí nepřírozenou smrtí.

Změny po smrti Mao Ce Tunga

Září 1976 umírá Mao Ce-tung - nástup Chua Kuo-fenga. Pátý národní lidový sjezd ho v únoru 1978 potvrdil ve funkcích a jmenoval Teng Siao-pchinga jeho nástupcem.

Nové vedení zatklo skupinu nazvanou "banda čtyř" , seskupenou kolem Maovy vdovy Ťiang Čching.

Teng Siao-pching – program modernizace země.

Hospodářské reformy pod taktovkou Tenga začaly nejprve rehabilitací (a někdy i posmrtnou) nespravedlivě odsouzených osob za dob Kulturní revoluce. Rehabilitováno bylo neuvěřitelné množství osob v řádech několika desítek miliónů.

Následně se viceprezident Teng vydal na okružní cestu po Spojených státech, aby světu demonstroval politické a hospodářské změny v Číně.

Během krátké doby se do USA vydalo studovat na 10 000 vědců a do Číny začali masivně směřovat první američtí turisté.

V Číně začaly vznikat první moderní průmyslové zóny se speciálním daňovým režimem pro zahraniční společnosti – **Američané začali krmit rudého draka!**

V oficiálních dokumentech se poprvé v roce **1978 Čína přihlásila k tržním principům - socialistická tržní ekonomika.**

Vše bude ovšem podřízeno veřejnému vlastnictví pod patronací Komunistické strany.

„- mechanismus fungování státem vlastněných podniků bude dál transformovaný tak, aby to odpovídalo požadavkům tržní ekonomiky, - v zemi bude vytvořen otevřený a jednotný tržní systém, který spojí trhy měst a venkova a vytvoří podmínky pro reciproční propojení čínského a zahraničních trhů, přičemž bude prosazována optimalizace rozmístění investic

Smíření se SSSR

Po smrti Mao Ce Tunga – pokračovalo nepřátelství k SSSR – problémy: pobyt sovětských vojsk v Mongolsku a na sovětsko-čínské hranici, podpora SSSR v záležitosti vietnamské vojenské intervence vůči Kambodži a účast sovětských vojsk ve válce v Afghánistánu

1979 – Čína oznámila, že nemá zájem o obnovení smlouvy o přátelství s SSSR z roku 1950.

1979 – obnovení napětí se SSSR – čínská invaze do Vietnamu – odražena.

1. polovina 80. let - v Číně byly systematicky publikovány články, mapy a další materiály, v nichž bylo poukazováno na „obsazení“ čínských území carským Ruskem a Sovětským svazem.

Zdůrazňována byla „nerovnoprávnost“ rusko-čínských smluv.

V 80. letech - zahraniční politiku charakterizovalo opatrné sblížování se Sovětským svazem.

Průlom - 1985 – nástup Gorbačova – zlepšení vztahů i vůči Číně.

1987 – obnoveny sovětsko-čínské rozhovory – debata sporných hraničních otázek.

SSSR končí válku v Afghánistánu, stahuje vojska z Mongolska a Kambodži, redukuje počty sil na hranicích s Čínou.

1989 – generální tajemník ÚV KSSS Gorbačov v Pekingu na státní návštěvě.

Koncept hranice po hlavním plavebním koridoru řek Amuru a Ussuri, nikoli u čínského břehu.

Počátkem roku 1991 bylo dosaženo shody o podobě sovětsko-čínské hranice z 99 procent její celkové délky, ta v daném okamžiku představovala 7500 km.

1991 - rozpad SSSR + čínský ekonomický růst 90. let – změna poměru sil mezi tradičními rivaly!

Rusko je tím slabším a jeho relativní váha dále klesá!

Literatura

Hoyt, E. P. (2000): Japonsko ve válce. Velký pacifický konflikt. Praha

Huf, Hans-Christian (2008): Vzestup a pád mocných říší. Frýdek Místek: Alpress, s. 15 – 82.

Johnson, P (1991): Dějiny 20. století. Praha.

Lenka Hlavicová: Čína od boxerského povstání po občanskou válku.

http://www.valka.cz/clanek_10926.html